

PLAN
INTERNATIONAL

KONYERE KEN IYI AKINA OLWAGI IKOP AKWAKO MIT
YOTKOM AKWAKO NYODO KEDE TWEERO (MYNT):

"ABONGO KELO PEKO"

YORE ME TIMO

YORE ME TIMO OBEDO NGO?

Plan International obedo ka tic kede Konyere ken iyi akina olwagi, polere wok pwonyere ikin olwagi, ikine me dul tic apapat kede ikabedo apapat pi kare alac calo yotkom, pwonyere, gwoko tweero, kede ticwa kede Oring ayela. Kadi kono bed amanono, tic kede diro man obedo pokere alubere kede kan ame otio kede iye en omio wan oneno ni mite me medo miyo yore aber me tic kede diro me Konyere ken ikin olwagi wek diro man kel adwogi aber kare ducu. Buk man mio ngec atut dok alubu yet ikom kite me tic kede diro man me Konyere ken ikin olwagi me wek ojing te tic wa kun ogengo peko onyo goro ducu ame yaa ikom kite ame yik man ocoo kede, gin ame jo tio kede kite ame otio kede ikom yik ame kwako Mit Yotkom akwako Nyodo kede Tweero (**MYNT**). Leyo lok akwako Mit Yotkom akwako Nyodo kede Tweero polere maro kelo tamogo ame tuguru cwinyo dano dong mito tel iyore aber me wek jo ayot ducu ame bedo iyi yiika wa bed agonya, kun owinyo ni imung gi tye agwokere dok dang ni pe tye ginoro ame bino yelo kwogi – man pire tek meicel.

Guti me “Abongo kelo peko” tere ni ngo?

“Abongo kelo ayela” obedo yen lok ame Plan International omoko tamere me neno ni otio kede iyiika kede tic ducu me wek pe atinoro onyo dano ayot nwong ayela onyo awano acalo adwogi me tic kedwa onyo bedo acok kede ticwa. Iyi atiratir lok man tere ni:

- Obedo ticwa me gwoko kede neno tweero otino kede jo ayot, twatwalere jo ame tye kede goro, wek onen ni gin pe odonyo ipeko onyo awano.
- Neno ni ticwa pe ocwako onyo omedo acae ikom dul jo mogo iyi akina pacu onyo ocuburu te tekwaro mogo ame nywaro onyo medo apokapoka ikin co kede mon aporere, co ame nene kengi ni gin omon, mon ame nene kengi ni gin obedo co, jo ame be ngeo ka obedo co onyo mon, jo ame tye kede two Jonyo, jo ame oyac onyo tye adoto otino kun mwaka gi pwod tino.
- Neno ni obedo kede woro, tam opore kede tic kede leb ame gengo apokapoka akwako dedo adano ico onyo dako, ngo ame dano nenoni en ebedo, miti adano acalo ico onyo dako/onyo ngo adano obedo, bedo kede angwal, rok onyo kaka, tic me cate akwako Mit kede apokapoka ocele.
- Tero yika ame nenoni lok kom mit pe oneno iwang arac, gin amoko yika tye kede leb ame otio kede tye aber; gengo tic kede kwena ame kelo lworo-kede poto cwiny.

Guti a Plan International akwako, “abongo kelo peko” ikom yiika me Konyere ken iyi akina olwagi ikop akwako Mit Yotkom akwako Nyodo kede Tweero (**MYNT**).

Guti magi mio yore ayot me gwoko tweero a jo ayot kede peko a gin nwongo ikare me tic kedwa iyiik me Konyere ken ikin Olwagi ikop akwako Mit Yotkom akwako Nyodo kede Tweero. Man kwako jami 7 apapat:

1. **Goyo purugram**
2. **Tic kede tweero adano acel acel**
3. **Yero Jo kede Pwonyere**
4. **Pwony ame opore**
5. **Keburu kede ngiyo tic**
6. **Berbedo kede gwoko tweero**
7. **Bedo Agonya kede Gwoko imung (akadi inyonyo keto lok)**

Man dang mio dul acegocego ame room konyi me kubeburu ngec man oyotoyot. Nen pot papara 7.

1. GOYO PURUGRAM

- Nen ni yiika me konyere ken ikin olwagi otimo acalo dul ame onoto oko kede yiika okene ame otye atimo kun tye kede kobere atek kede purugram ame rwate kede miti abulu kede cwako miti a co kede mon wek kubu jo pi nwongo kony bed a yot; tic me konyere ken ikin olwagi myero pe tim kene abongo yik ocele. Tic kede olwagi me yeno kede keboro ber a tic apapat (acalo). Lagoro nywal, Mit Yotkom akwako Nyodo kede Tweero (MYNT), Two Jonyo,, Gwoko Tweero Otino, Gero me yi ot) pire tek dok obedo tyelo me acaki me nyuti jo ame tye I purugram ni myero obed acwinygi tek ikom ber a gin ame gin anwongo. Ka tic magi pe tye - onyo tye agoro – Olwagi twero oro owotegi kede gin dang pe ottero nwongo kony amite, man twero kelo peko okato kare dok dang twero balo nying ticwa kede Olwagi.

- Tii kede dul me Yorkom, Pwonyere, kede tic pi lwak me neno ni onoto kobere ikin olwagi aber iyi dul tic ducu eka te nowngo cwak oromo ibot Otic ame Ongil. Olwagi pe ogeno ni romo tic kengi ento gin mito cwak ibot Otic ame opwonyere me wek gin ocob ticgi aber, otic man room yiko kop acegocego, miyo tam, tiro yo tic kede miyo cwak ikom tyeko kop.

- Dyer dul myeka moro me neno no Olwagi onwongo cwak ibot Otic ame Ongil kede kony me lima me mite me cobo ticgi aber. Man kwako myeka pi kony Otic ame Ongil me miyo tam, cwak kare ikare bot Olwagi ikom yore me tyeko kop, cul bot Olwagi, kede myeka me culu pi acara ducu akwako tic ame Olwagi tio. Myeka dang myero bed atye me cobo peki ame jo okato kede ikare me keboro peki kede icawa me goyo purugram, aporere ket lime me pwonyo opwonye wek gin pwony kop ikom mit kede butu kede yore aber acalo mite.

- Kaboro peki ame room timere con ame Peru icako keti purugram itic me wek inen oko con wikipogo ane twero kelo niang anok, kede kite ame ping tye ololoka kede, kede yee oko con ikom agam/ gin me atima pi gengo niang anok onyo peko. Kodi jami magi myero otyek kopere ikare me pwonyere Olwagi, me wek Olwagi ngee kite me dok ikom kopogo anweno wi jo ame romo kato, porere, ka amema moro acel amito kony akwako Mon ame obedo co, Co obedo mon, jo ape ngeo ka obedo co onyo mon onyo oony yic ilobo ame jam imagi cik pe yee.

- Peny tweero ibot anywal/agwok dano man kede ngat ame tye iyi purugram man me neno ni inwongo cwak ibot jo eka ite jwiko lweny ame romo tugere pi kop man. Konyere ken ikin Olwagi akwako Mit Yotkom akwako Nyodo kede Tweero (MYNT) pol kare kelo leyo lok ame tuguru cwiny jo; tic karacel kede jo me kin pacu kede twatwalere onywali/ ogwok otino me jingo gengi ikom yiika, miyo gi niang tyen kop omio purugram man tye obedo yore acel me miyo gin yee dok me gengo lweny ame jo ikin paco twero tugu.

2. TIC KEDE TWEERO ADANO ACEL ACEL

- Nen ni tic karacel kede gin ame oye ageno ibot Olwagi twero cobere ikare ikome dok ducu. Pe imi Olwagi dony ipeko iyore me yimo iwigi garama me tato tere itere jami mogo ame ngeyo tek ame gin pe otte kede ngec olil dok pe oyikere iye kede gin ame twero kelo atubatuba kede Iweny ikin otwdero ame twero keto Olwagi ipeko. Olwagi pe obedo jo ame opwonyo kede nyec Ongil dong myero nyii idiro ngo ame pire tek, ame rwate, kede ame koyere tye pirgi me ngeyo. Olwagi myero med wi pwony ame tye atimere dok yero yika ame Olwagi myero tim myero jengere ikom adwogi aber ame jo tye amito ame purugram oyiko pire. Nen Anyut ikom Konyere ken iyi akina olwagi ikop akwako Mit Yotkom akwako Nyodo kede Tweero pi nwongo ngec atut.
- Ket apokapoka aber ikom tic Opwonye/ Otic Ongil kede Olwagi. Pe pore me Olwagi me "ludu" tiyo tic ame Otic ame Ongil en amyero tii acalo Opwonye onyo Otic me Yotkom. Opwonye me Olwagi pe myero ogen ni gin atiyo tic ame Opwonye me pwonyo otino ikilaci. Kwayo Olwagi ame pe opwonyere me tic kede Iwagi bulu apol obedo goro me tic onyo tic kede jo me leyo kawang apwony ame kome pe onyo ame pe amito pwony pe konyo me pwonyo Olwagi. Ka Cukule pe kede Opwonye ame opwonyere dok tye kede kero me pwonyo kop ikom Mit, butu kede nyodo, Eryonget apapat myero ket lim ipwonyo opwonye me culu buge man akaka miyo Olwagi tic man. Olwagi ame pe ockwako aber twero nwongoni otte omiyo tam igin ame gin ikomgi pe oyikere iye onyo ame gin ope kede ngec atut iye dok icawa okene owinyo ni myero omi tam ikom gin ame gin pe otwero gamo. Man twero kelo keeto ngec ame pe tye kakare eka te miyo jo kwanyo gen oko ikom Olwagi dok dang twero tunu naka ikelo awano onyo peko bot Olwagi.
- Kub Olwagi kede jo ame obedo apor aper, niang kong tweero ame gin otte kede alubere kede wat ame gin otte kede ipurugram eka ite neno ni gin otio kede tweerogi iyore opore. Olwagi tye kede tweero kede rwoom dok dang oromo bedo kede lim kede ngec. Neni Olwagi pe otio kede tweero ni iyore arac ame room kelo peko, aporere temo diyo jo adia itamgi onyo bito jo kede lim.

3. YERO JO KEDE PWONYERE

- Mi cwak dok ikanyakino, iketo yika ayore cil me yero Olwagi, medo kede kwedo kitegi ibot jo ocele akwako gwoko tweero a dano ame Peru iyerogi. Iromo timo man kun ipenyo tam olwagi ikom gin ame cukuru cwinygi ikom tic man eka ite keboro mitigi ikom jami acalo wat ikin ico kede dako, mit, wegi angwal kede/onyo rok nen ni man obedo gin ame lubu-berkit dok adwogi mere omio naka bot jo ame pe oyerogi me wek cukuru cwinygi me timo aber iyi anyim.
- Yer olwagi ame kite gi papat dok ame nyec kede diro gi olagoro me wek gin okony jo akwongi papat. Pe ipok kin Olwagi aluber kede co, dako, dini, rok, kala, angwal, rwom me kwan, kite ame pacugi tye kede/ onyo ginoro keken ame kelo apokapoka.
- Mii Pwony atut iyi agege kede luku pwonyere bot Olwagi. Pwonyere atut ame tero nine 3-5 pire tek me miyo Olwagi yikere aber pi tiyo ticgi iyore aber, keeto ngec aber, weko apokapoka ngeye ikom jo okwano ngec ongil, kede lubu cik amite me weko jo bedo abongo peko. Pwonyere atut kwako tweero kede tic, kop apire tek, keboro niyee kede cwiny jo, laro gin ame kwako dano apire, keboro kede wapo yo tic, berbedo kede gwoko tweero, dok guru kite me kubu jo akop kwako gi anyim. Man myero omed kede "ludu" pwonyere kare ikare me wek omed ngec Olwagi dok ote konyo me gamo apenyogo ate kame odonynyo ikare me tic onyo ikare me keboro yo tic. Ludu pwonyere ame tero nino 2 ka dong anok pore me atima mwaka imwaka dok otwero pwonyo acalo dul acel onyo pwonyere me nino acel ace lame otimo iryo. Pwonyere aber cobere ka wegi ngec obedo doro kede cuburu.

4. PWONY AME OPORE

- **Pe itii kede pwony ocwiny onyo ame rucu wijo – acalo miyo pwony ikom anyut me two akobo imit onyo nyamo lok ikom nywaro tweero adano iyore me mit – ame pe opore pi bulu ame olwagi ipwonyo.** Man mio jo bedo kede gen ame pe opore ikom buli ame olwagi dok romo keligi miyo ngec ame pe tye kakare onyo ngec ame twero kelo peko. Olwagi myero pe bed wegi ngec olagoro ikom ginoro ni ento myero bed ngat ame romo cukuru cwiny jo ayot me leyo tam kede me ooro gi wot nwongo kony amite. Jami ame apwonyo myero bed ikom tweero a jo ayot kede yee gi, kede tic ame konyo jo ayot me lwodo ikwogi akwako mit kede wat; nyamo kede ngiyo peko aromo timere; kede nwongo diro ame konyo moko tam, tek cwiny kede kero pire tek me miyo Olwagi me pwony aber.

- **Nen ni gin ame apwonyo ikom Mit Yotkom akwako Nyodo kede Tweero (MYNT) rwate kede yik ame Plan International tye kede ikom Pwonyo kop ikom mit. Yik ame lobo Moroni tye kede me pwonyo jo ame pe rwate kede gin ame eryonget neno nip ire tek do kame nio ngec ame pe tye kakare kede/ onyo kelo peko - apore pwonyo ni jo myero gengere imit onyo ngec ame kelo apokapoka ikom co onyo mon ame butu kede co onyo mon wadgi – myero pe tii kede.** Gin ame apwonyo myero bed ame mio mit iyore aber, pore pi jo ayot, gwao jo ducu kede pe kelo lworo, abwone, kede/ onyo apokapoka.

- **Nen ni gin ame apwonyo rwate kede jo amwaka gi papat.** Pwony ame tye pi jo amwakagi tye 10-14 myero be apat kede leyo tam a bulu kede Buli adongo. Amanono dang, pwony ame oyiko pi buli adongo myero nen gigi mogo ame rucu wi jo onyo yelo kwo otino atino.

- **Mii Olwagi gitic ame niangere aber dok tic ked eyot me konyo gi iticgi,** medo kede papara me cal, cale ame apeny tye iye, pwonyere mogo acegocego ame kelo kero me kwan onyo/ kede tuku. Nenoni Olwagi tye kede gitic opore ame gene me konyo gi iticgi pire tek me miyo ngec olil kede me nwongo abup ibot bulu akwako purugram me Mit Yotkom akwako Nyodo kede Tweero (MYNT).

5. KEBURU KEDE NGIYO TIC

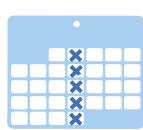
- **Neni Olwagi obedo kede apokapoka ame nen ikingi kede Otic ame okwano akwana kace otye oleyo tam kede pwonyo jo ayot.** Olwagi pe ogenoni gin otye kede agam pi apeny ducu onyo me “tyeko” peko ducu; jo ame bino bot Olwagi icawa okene romo jengere ikom oko ikomgi pi ngec kede kony ducu ame te miyo Olwagi temo cobo peko ame gin per oromo eka te miyo gi bedo ame oromo nwongo peko. Dong ber me Olwagi negeo kakwene ame ticgi gik iye kede kakwene ame gin twero oro jo iye pi nwongo kony ocele ame mite. Man dul tic me pore pi olwagi.

- **Mii Kony me lim bot Olwagi me culu pi jami ducu akwako ticgi.** Pe igen ni olwagi bino tic kede cente gi me culu pi pwonyere. Neni pe icero gi pi ticgi ame pe oculu; ento migi culogo me konyere amite pi pwoyo ticgi, ame olwagi per romo mede kede abongo cul kede dang nen iculu cente konyere ducu amite pirgi acalo cente me wot iyo, goyo cim kede/ onyo jami ame mite pi jo ame bino botgi.

- **Niang ni Olwagi tye kede peki, goro, ayela kede miti ame cacal kede me a jo ayot ame gin orwate kede dok ni Plan International tye kede “tic me gwoko” Olwagi ame gin otio kede kede me cobo mitigli.** Olwagi nywako kite kwogi kede gin agin oboe iye kede jo ame gin opwonyo dok gin dang omito ni myero mii gi cwak me yotkom, cango, cikere kede tam.

- **Mede miyo cwak me ludu pwonyere kede ngiyo kor tic Olwagi.** Man myero timere iyore me gure kare ikare me wek Olwagi bed kede kare me leyo tam ikom gin agudu gi, leyo tam ikom jami mogo atetek, cimo kony ame mite me cobo peko ame tye atimere. Tyen adi ame lubu kor tic timere kede lubu kodi ticene, apore ka Olwagi tye amiyo cwak tere itere didik, ludu pwonyere myero tim cabit icabit, eka olwagi ame tye atic cabit icabit pe mito ludu pwonyere kara ikare (aporere dwe idwe).

- **Nen ni Ongikor tic Olwagi (aporere Otice me Yotkom, Opwonye) omio adwogi aber kede cwak bot Olwagi iyore ame cwako cik a Plan International ikom Gwoko Tweero Otino, Keboro yo tic Olwagi kede cwako gi obeno gin ame ber atima kare ducu me wek kony me yubu ticgi kede kite ame gin opwonyo kede ikin Olwagigi kede me miyogi pe pwonyo gin ame be tye ateni onyo ame twero miyo jo ngec me goba kede kelo peko, karacel kede neno berbedo Olwagi.**

6. BERBEDO KEDE GWOKO TWEERO

- Neni Olwagi tye aber – kede jo ame tye I kwan dang tye aber – man pire tek kare cucu.** Pe imi olwagi cak pwonyo gin ame jo pe yee ikabedo moroni, aporere kakan ame pe oye kop ikom co butu kede co onyo mon kede mon onyo onynyo yic.twero kelo adwogi arac. Miyo diro bot Olwagi ikom kite amyero gi dok kede ikom kopogo abarowic (aporere, ka atin kwan openyo kop ikom kaka onynyo yic I lobo ame cik pe yee) acalo dul pwonyere apire tek, kede ngec ame ikwedo ikom berbedo dang moko.

- Mii kabedo ame tye abongo ayela me wek gi cob ticgi abongo bura kede/ onyo peko.** Neni ikoeto yore ocele me gwokere wek Olwagi winy aber, aporere tic karacel gin aryo aryo ka twere kede keto yore me keboro ame Olwagi dwogo kede ikatic. Nen idiro kite ame jo keto kede alama ikom bongo onyo ikapo kede twero miyo jo ngeyo dano oko eka te miyo kwo mere bedo atek, aprorere ngat ame kwoo kede two jonyo. Ned dang idiro kabedo kede cawa ame Olwagi timo tic iye ka pe romo ket kwo Olwagi kan atek, aporere, tunu bot jo ocele mito dyewor onyo kan aping rac iye; mito lubu cik me gwokere aber.

- Neni icoo ping apwot yore me neno kede tic ikom jami ame turu tweero ajo alubere kede cik a Plan International ikom Gwoko Tweero.** Man obed dul pwonyere Olwagi ame myero gi nwong, aporere, tic kede leb, kite me gwokere ikom mit, kede yee ikom yore me tucu peko awate kede gwoko tweero.

7. BEDO AGONYA KEDE GWOKO IMUNG (AKADI NYONYO KETO LOK ME YINTANET)

- Nen ni iketo yore ocele me konyo gwoko imung kede berbedo Olwagi kede jo ayot ame tye atic kede nyonyo kubulok me yintanet.** Kawumpule me Otungtung omio rwate karacel iwang iwang dong pe twere omio pwonyere mogo dong otimo inyonyo keto lok, ame tere ni myero omed yore mogo me neno ni ogwoko otino ikom rac ame romo yaa iye ikom jo ayot. Man otwero timo ka oyiko cokere pi jo ame olwongo keken, onyo tic kede nama me imung me donyo icokere. Man polere pire tek pi jo ayot ame otye onywakere icim acel onyo nyonyo me kompiuta kede jo ocele ame twero neno gin ame gin oleyo oko.

- Nen ni Olwagi oyikogi aber ikop akwako gwokere ikom rac me nyonyo keto lok ka gin leo tam.** Otin kwan ducu myero miigi ngec con ikom cik ame kwako tic kede nyonyo keto lok I yintanet, ame kwako gin amako gurup acalo woro, tic kede leb aber, cik amako nywako koppogo akwako dano Moroni 1.1 leyo lok inyonyo yintanet, kede woro imung adano.

SUMMARY CHECKLIST

Apeny magi oyiko acalo acim me nyuti gin amyero ame Peru icako timo tic kede Olwagi kede/ onyo ka itye ikeburu ticgi. Apeny magi pe tere ni dong openyo ducu dok dang leyo tam ocele twero mite alubere kede kan ame pwonyere abedo iye.

1.

Yika ni man tye kede gin ame neno ni ka pwonyere tye atimere I **kabedo aber** ame romo miyo Olwagi pwonyo jo aber? Jo me kin pacu dang cwako pwonyere man? Otyeko penyo twero ame mite? En pwonyere me Olwagini otye atimo acalo dul pwonyere ocele alalac ame ogwao nwongo kony kede oro bulu wot nwongo kony opore pirgi kede kony ame wapere kede Mit Yotkom akwako Nyodo kede Tweero?

2.

Otyeko miyo **tic me atia** akwako yika man bot Olwagi acalo pore? Otyeko yiko Olwagi iyore aber dok dang omiogi cwak? Otye otic gini karachel kede akaka lunyu wang Otic ame ongil? Pwonyere kede yika me ludu pwonyere, wapo yo tic kede yika me cwako kor tic tye? Olwagi tye romo nwongo kony me lim me culu pi gin agin mito kede/ onyo acara gi?

3.

Tic Olwagi tye ame ocako kore kede yore me **tic Eryonget kede jami mere**? Olwagi nwongo cwak kede kony ibot otic ame ongil me tic ikom kop ame okaato? Otyeko keboro gin amite kun otio kede bulu dang me ngiyo gin amite amako Mit Yotkom akwako Nyodo kede tweero (**MYNT**) kede koy ocele amite (acalo Gero me yi udi kede gwoko tweero)? Otyeko ket yore me cwalo anyim kop ame jo per romo tyeko?

4.

Nyigkop ame Olwagi apwonyo pore dok dang tye kakare? Omiyi gini ngec kun odonyo atut atek ateka? Olwagi tye amiyio jo ayot aleyo tam ame mio gin oniang tweero a jo, okeboro peko ame romo bedo iye kede kaato kede yore me kubu ngecere kede nwongo me tek cwiny? Itwero nwongo gini jami ame mio gi opwonyo iyore aber? Itye imiyo Olwagi abedo ikare me bedo iyi akina jo ame agoyo myeka me keboro yo tic kede konyo gi I rayo tam, ngec kede adwogi ikom kite ame pwonyere woto kede (tic ame wan oyiko, yore ame wan otio kede, cwak ame wan omio)? Itye ikonyo Olwagi me cooyo piny pwonyere ame gin otye onwongo?

5.

Yore me **gwoko berbedo kede tweero** tye kakare? Olwagi tye kede kabeo aber me tiyo ticgi kede/ onyo tye kede kite me gwokere ocele ame omedo me wek ogeng peko kede anywar ame romo timere? Olwagi olimo pwonyere ikom gwoko tweero? Otye gini kede yore ame occo acoa me miyo ngec onyo konyo ka onywaro tweero alubere kede cik a Plan International omio? Ityeko keto itam yore me neno ni jo ducu tye agonya ka otio kede nyonyo me yintanet?

Buk man apire tek woki jo ame oculu pire obedo Ministry me Foreign Affairs me Finland (MFA). MFA me Finland pe nywako onyo cwako tam ducu ame ocoo ibuk man. Jo ame tye kede tweero ikom gin ame ocoo kam obedo Plan International.

**With support from
Finland's development
cooperation**

Coc me akwokwong 2021

Coc man © Plan International 2021. Tweero ducu myero nwong ibotwa.

Pe obino yee ni cwal onyo koob buk man onyo dul ngec atye iye iyore moro keken, ibeo inyonyo me mac, nyayo onyo yore moro keken, abongo kong nwongo tweero ibot Plan International.

Plan International (2021). *Konyere ken iyi akina olwagi ikop akwako Mit Yotkom akwako Nyodo kede Tweero (MYNT): "Abongo kelo peko"* Yore me timo. United Kingdom: Plan International